

16/06/26
א' בתמוז תשפ"ו

לכבוד
חברות וחברי הוועדה לקידום מעמד האישה ולשוויון מגדרי

הנדון: נייר עמדה מטעם שדולת הנשים בישראל בנושא מענים מהמדינה למשפחות הלוחמים והמילואים, בנות זוג ובנות זוג לשעבר

מאז פרוץ מלחמת חרבות ברזל, וביתר שאת במהלך תקופות הלחימה הממושכות של מבצע "עם כלביא" ומבצע "שאגת הארי", משפחות הלוחמים ומשרתי המילואים מצויות במצב חירום מתמשך. לצד המשרתים עצמם, מי שנושאות בנטל היומיומי של המלחמה הן בנות המשפחה: בנות הזוג שנשארות בעורף עם הילדים, ובנות זוג לשעבר שנושאות באחריות הורית וכלכלית גם כאשר ההורה השני מגויס.

בעוד שמשרתי המילואים נקראים שוב ושוב לשירות ממושך, המשפחות נדרשות להחזיק את שגרת החיים האזרחית: טיפול בילדים, שמירה על תעסוקה והכנסה, התמודדות עם סגירת מסגרות חינוך, אזעקות, עומס רגשי ושיבוש מתמשך של החיים. מדובר במציאות של למעלה משנתיים וחצי, אשר יוצרת פגיעה מצטברת בתעסוקת נשים, ביציבות הכלכלית של משפחות, בבריאות הנפשית של ילדים ובנות משפחה, ובחוסן החברתי כולו.

שדולת הנשים בישראל מפעילה את "הקו של אליס", מרכז למיזוי זכויות של נשים בזמן מלחמה. מאז תחילת המלחמה, הפך הקו למוקד מרכזי עבור נשים שנתרו חסרות אוניס מול מערכות המדינה. לצד המענה הפרטני, הקו מצביע על כשל עומק בהיערכות המדינה למצבי חירום בעלי השלכות מגדריות ומשפחתיות. מהפניות עולה תמונה ברורה של היעדר מענה מערכתי: נשים רבות אינן יודעות מהן זכויותיהן, נאלצות להתמודד לבדן עם עומס טיפולי כבד, עם פגיעה בהכנסה ועם קושי לשלב בין עבודה לבין אחריות משפחתית בתקופת חירום.

למרות שהמדינה נשענת בפועל על המשפחות הללו כדי לאפשר את המשך השירות, המענים שניתנים להן עדיין חלקיים, לא מספיק שקופים, ולעיתים אינם מותאמים למציאות המשפחתית המורכבת בישראל. להלן הקשיים המרכזיים אשר עלו מקווי הסיוע של השדולה.

• **בנות זוג של משרתי מילואים - הגנה תעסוקתית זמנית בלבד**

אחד הביטויים החריפים ביותר לפגיעה בבנות זוג של משרתי מילואים הוא בתחום התעסוקה. בנות זוג רבות נותרות המטפלות המרכזיות בילדים בזמן שירות המילואים, ונאלצות לצמצם משרה, להיעדר מהעבודה או לשאת בעומס בלתי אפשרי של טיפול בילדים לצד דרישות תעסוקתיות. הפגיעה אינה זמנית בלבד, אלא יוצרת השלכות ארוכות טווח על שכר, קידום ויציבות תעסוקתית.

במהלך שנת 2024 נחקקה הוראת שעה שהרחיבה את ההגנה התעסוקתית גם לבנות זוג של משרתי מילואים, וקבעה כי פיטורים יחייבו היתר מוועדת התעסוקה של משרד הביטחון. ועדה זו נועדה להוות מנגנון בקרה מוקדם, מאוזן ואפקטיבי, אשר מונע פגיעה תעסוקתית בזמן אמת. עם פקיעת הוראת השעה בסוף שנת 2025, מנגנון זה חדל לפעול ביחס לבנות זוג של אנשי המילואים. המשמעות הייתה שבנות זוג של משרתי מילואים נותרו חשופות לפיטורים, ללא הגנה פרוצדורלית מוקדמת, כאשר הנטל להוכיח אפליה מוטל עליהן במסגרת הליך משפטי מורכב ויקר. בכך נוצר פער חמור: בעוד שמשרתי המילואים עצמם ממשיכים להיות מוגנים, בנות זוגם, הנושאות בפועל בנטל העורף, נותרו ללא הגנה מספקת.

החשש מפני פגיעה תעסוקתית אינו תיאורטי. לאחר שההגנה הסתיימה בסוף שנת 2025, ראינו בקו של אליס עלייה בפניות של בנות זוג של משרתי מילואים שדיווחו על פיטורים, זימונים לשימוע, ופגיעה תעסוקתית אחרת. כלומר, ברגע שההגנה פוקעת, הפגיעה מגיעה מהר מאוד אל השטח.

בעקבות עבודת שדולת הנשים בישראל ופורום נשות המילואים/ניקים, הוכנסה הוראת שעה נוספת שקובעת כי בתקופת מבצע "שאגת הארי", שנכון לעכשיו הוארכה עד ליום 30.06.2026, הוחזרה ההגנה באמצעות

ועדת התעסוקה, כך שהיא תחול גם על בנות זוג של משרתי מילואים. משמעות ההסדר היא כי בתקופת התחולה לא ניתן לפטר בת זוג של משרת מילואים, כאשר מתקיימים התנאים הקבועים בדין, ללא אישור הגורם המוסמך.

עם זאת, מדובר בהוראת שעה בלבד: כאשר המבצע יסתיים, ההגנה תמשיך לחול למשך 30 ימים נוספים בלבד, ולאחר מכן תפקע. על בסיס ניסיון העבר, ובפרט העלייה בפניות לקו של אליס לאחר פקיעת ההגנה בסוף שנת 2025, אנו מעריכות כי ככל שההגנה הנוכחית תפקע שוב, נראה פעם נוספת עלייה בפיטורים, בזימונים לשימוע, בהרעה בתנאי העבודה ובפגיעה תעסוקתית אחרת בבנות זוג של משרתי מילואים.

לכן, אין להסתפק בהארכות זמניות שתלויות בהמשך המבצע. נדרש לעגן בחקיקה קבועה את ההגנה התעסוקתית לבנות זוג של משרתי מילואים, ולהבטיח כי מי שמחזיקות בפועל את העורף ומאפשרות את המשך השירות לא יישארו ללא רשת ביטחון תעסוקתית ברגע שבו הוראת השעה מסתיימת.

• **הארכת תקופת האבטלה לבנות זוג של משרתי מילואים והעדר מענק לבת זוג שאינה עובדת לשנת 2026**

לצד הצורך בהגנה מפני פיטורים, יש לתת מענה גם לבנות זוג של משרתי מילואים שכבר נפגעו תעסוקתית ופוטרו מעבודתן. לקו של אליס הגיעו פניות מבוטלות זוג של משרתי מילואים שפוטרו, נרשמו כדורשות עבודה וקיבלו דמי אבטלה, אך תקופת הזכאות שלהן הסתיימה, בעוד בן הזוג עדיין מצוי בשירות מילואים ממושך, והן עדיין המטפלות המרכזיות ולעיתים היחידות בילדים. במצב זה, אותן נשים נפגעות פעמיים: פעם אחת מעצם הפיטורים בתקופה שבה המשפחה מצויה תחת עומס חריג בשל שירות המילואים, ופעם נוספת מכך שגם לאחר סיום תקופת האבטלה הן אינן יכולות באופן מעשי לחפש עבודה חדשה, להתחיל עבודה חדשה או להתחייב למסגרת תעסוקתית מלאה, משום שהן ממשיכות לשאת לבדן בנטל הטיפול בילדים ובניהול הבית בזמן שירות המילואים.

נושא זה מתחדד במיוחד לאור ביטול המענק החד פעמי לבת זוג שאינה עובדת בשנת 2026. בניגוד לשנים קודמות, בשנת 2026 בנות זוג של משרתי מילואים שאינן עובדות, אינן עצמאיות ואינן מקבלות דמי אבטלה, ולהן ילד משותף עד גיל 14 עם משרת המילואים, אינן זכאיות עוד למענק החד פעמי בסך 4,500 ש"ח. זאת, על אף שגם בשנת 2026 משרתי מילואים ממשיכים לצאת לסבבי מילואים ממושכים, באופן שפוגע ביכולתן של בנות זוגם להשתלב בשוק העבודה.

הפגיעה חמורה במיוחד ביחס לבנות זוג שיצאו במהלך המלחמה ממעגל התעסוקה ולא הצליחו לחזור אליו בשל שירות המילואים הממושך של בן הזוג; וכן ביחס לבנות זוג שמיצו את תקופת האבטלה המגיעה להן על פי חוק, אך בפועל עדיין אינן יכולות לחזור לעבוד. במקרים אלה, בהיעדר דמי אבטלה ובהיעדר מענק חלופי, נשים נותרות ללא עבודה, ללא הכנסה וללא פיצוי על אובדן ההכנסה, דווקא בזמן שבו המשפחה ממשיכה לשאת בנטל שירות המילואים.

לפיכך, אנו מבקשות כי ביטוח לאומי יבדוק את האפשרות להארכת הזכאות לדמי אבטלה לבנות זוג של משרתי מילואים, במקרים שבהם בן הזוג עדיין משרת שירות מילואים ממושך והאישה היא המטפלת המרכזית או היחידה בילדים. בנוסף, אנו מבקשות להשיב בשנת 2026 את המענק החד פעמי לבת זוג שאינה עובדת, שאינה עצמאית ואינה מקבלת דמי אבטלה, בדומה למענק שניתן בשנים קודמות. שני המענים נדרשים כדי למנוע מצב שבו נשים נותרות ללא עבודה, ללא הכנסה וללא יכולת ממשית להשתלב מחדש בשוק העבודה כל עוד שירות המילואים נמשך.

• **פגיעה ייחודית בבנות זוג לשעבר של משרתי מילואים**

לצד הפגיעה בבנות זוג, מתגלים כשלים חמורים במיוחד ביחס לבנות זוג לשעבר של משרתי מילואים, אשר נושאות באחריות הורית וכלכלית לילדים משותפים. הפגיעה בבנות זוג לשעבר אינה נובעת רק מתקלות נקודתיות במימוש זכויות, אלא מכשל מבני: מנגנוני הסיוע של המדינה עדיין בנויים סביב מודל של משפחה אחת ובית אב אחד, בעוד שבפועל ילדים רבים חיים בשני בתים.

כאשר ההורה המשרת מקבל את כלל התגמולים וההטבות המשפחתיות, אך חלק משמעותי מההוצאות על הילדים מתקיים גם בבית ההורה השני, נוצר עיוות כלכלי שפוגע ישירות בילדים ומעמיק את הפערים בין

ההורים. לכן נדרש לעצב את מנגנוני הסיוע כך שיראו את צורכי הילדים ואת חלוקת האחריות ההורית בפועל, ולא רק את הסטטוס הפורמלי של ההורה המשרת.

מהפניות לקו של אליס עולה כי נשים אלו אינן מקבלות מידע בסיסי מקרן הסיוע על מצב בקשותיהן, אין מספרי פנייה או מנגנון מעקב ברור, בקשות נדחות ללא נימוק ולעיתים אף נסגרות ללא התראה וקיימים עיכובים של חודשים בתשלומים גם לאחר אישור הזכאות. מצב זה מותיר נשים וילדים ללא הכנסה וללא ודאות בתקופות קריטיות.

לכך מתווספים כשלים מבניים נוספים, ובהם היעדר אזור אישי ייעודי לבת זוג ולבת זוג שעבר שאינו תלוי במילאומניק, חוסר יכולת להוציא מסמכים בסיסיים לצורך מימוש זכויות והיעדר מענה מספק דרך המערכת הצבאית. גם מענים רגשיים כמעט ואינם ניתנים לאוכלוסייה זו, על אף שהיא נושאת בנטל כבד ומתמשך.

בנוסף, יש לתת מענה לנשים שנפרדו ממשורת מילואים או מצויות בהליך פרידה, אך אין רשומות עדיין כגרושות במערכת המדינה. נשים אלה לא קיבלו את מענק ה-3,000 ש"ח באופן אוטומטי, אף שבפועל הן נושאות באחריות הורית וכלכלית לילדים בתקופת השירות. כיום הן נדרשות להגיש בקשה חריגה לקרן הסיוע, הליך שאורך זמן רב, אינו שקוף דיו, ולעיתים מותיר נשים וילדים ללא מענה דווקא בתקופה שבה הסיוע נדרש באופן מיידי.

העתירה לבג"ץ בעניין בנות זוג לשעבר - נוכח הכשלים המתמשכים, שדולת הנשים בישראל, יחד עם פרום נשות המילואים והקליניקה המשפטית בקרייה האקדמית אונו, עתרו לבג"ץ בעניין זכויותיהן של בנות זוג לשעבר של משרתי מילואים. במסגרת ההליך הוצא צו על תנאי, ובית המשפט עמד על הצורך במתן מענה אפקטיבי, מהיר ושוויוני לנשים אלו. עצם ההתערבות השיפוטית מדגישה כי אין מדובר בבעיה פרטנית או נקודתית, אלא בכשל מערכתי המחייב תיקון מדינתי. אין להתייחס לבנות זוג לשעבר כאל מבקשות חסד, אלא כאל בעלות זכויות, הנושאות בפועל בחלק מהאחריות ההורית והכלכלית לילדי משרתי המילואים. אנו ממתנות לדיון המשך בבג"ץ שיתקיים ביום 8.7.26.

מענקי קייטנות וטיפולים רגשיים למשפחות פרודות וגרושות - לקראת חודשי הקיץ, יש לתת מענה מיידי גם לסוגיית מענקי הקייטנות. במשפחות פרודות או גרושות, ההוצאות על קייטנות וחופשות הילדים אינן מתקיימות רק בבית ההורה המשרת. כאשר הילדים שוהים גם אצל האם או בת הזוג לשעבר, והיא זו שנושאת בפועל בחלק מההוצאות, אין הצדקה שמענקי הקייטנות לא יהיו נגישים גם לה. יש לקבוע מנגנון שיאפשר חלוקה הוגנת של הסיוע או תשלום ישיר בהתאם להוצאות בפועל, כך שהמענים יגיעו לילדים ולמי שנושאת בפועל בעלויות הטיפול בהם. אותו עיקרון צריך לחול גם ביחס לטיפולים רגשיים ולמענים נפשיים לילדים: כאשר הילד חי בשני בתים, המענה צריך להיות מותאם לצורכי הילד ולא רק למעמדו של ההורה המשרת.

• **צורך בהתייחסות ייעודית ונפרדת לבנות זוג ומשפחות המילואים**

מעבר למענים נקודתיים, נדרש שינוי תפיסתי ביחס למשפחות המילואים. כיום, פעמים רבות משפחות המילואים לרבות הבנות זוג ובנות הזוג לשעבר נתפסות כנספח לשירות המילואים של המשרת עצמו, ולא כקבוצת יעד עצמאית הזכאית למדיניות ייעודית. תפיסה זו אינה מותאמת למציאות של מלחמה מתמשכת, שבה בנות הזוג ובנות הזוג לשעבר נושאות לאורך זמן בנטל תעסוקתי, כלכלי, הורי ורגשי כבד. לכן נדרשת התייחסות ייעודית ונפרדת של משרד הביטחון והצבא למשפחות המילואים, ובפרט לבנות זוג ובנות זוג לשעבר של משרתי מילואים. התייחסות זו צריכה לכלול בניית תוכניות ייעודיות בתחומי תעסוקה, לימודים, מיצוי זכויות, תמיכה רגשית והיערכות לטווח הרחוק, מתוך הכרה בכך שהפגיעה אינה מסתיימת עם סיום השירות או עם סיום המבצע. הניסיון מלמד כי לפגיעה בתעסוקה, בהכנסה, בלימודים ובבריאות הנפשית יש השלכות ארוכות טווח, ולכן המענה חייב להיות מתמשך ולא נקודתי בלבד.

בנוסף, יש להקים אזור אישי נפרד וייעודי לבנות זוג ולבנות זוג לשעבר של משרתי מילואים, שבו ירוכזו כלל הזכויות, המענים, הסטטוס של בקשות שהוגשו, מסמכים נדרשים, אפשרויות פנייה וערוצי סיוע. אזור אישי כזה נדרש גם כדי להבטיח נגישות ושקיפות, וגם כדי למנוע מצב שבו נשים תלויות במשרת עצמו לצורך קבלת מידע או מימוש זכויות, בפרט כאשר מדובר במשפחות פרודות, גרושות או בהליכי פרידה.

לסיכום, המציאות המתוארת אינה פגיעה פרטנית במשפחה זו או אחרת, אלא פגיעה רחבה בחוסן החברתי והלאומי. משפחות הלוחמים והמילואים - בנות זוג, בנות זוג לשעבר וילדים, הן אלו שמחזיקות את העורף בפועל ומאפשרות את המשך השירות. כאשר המדינה אינה נותנת להן מענה מותאם, שקוף ושוויוני, הפגיעה אינה נשארת בבית הפרטי, היא מחלחלת לתעסוקה, לבריאות הנפש, ליציבות הכלכלית וליכולת של מערך המילואים להמשיך להתקיים לאורך זמן.

לאור האמור, שדולת הנשים בישראל קוראת לוועדה לדרוש ממושרדי הממשלה, מערכת הביטחון וכל הגורמים הרלוונטיים, לגבש מענה כולל למשפחות הלוחמים והמילואים, ובכלל זה:

1. עיגון קבוע של ההגנה התעסוקתית לבנות זוג של משרתי מילואים, ולא הסתפקות בהוראות שעה זמניות.
2. בחינת הארכת תקופת הזכאות לדמי אבטלה לבנות זוג של משרתי מילואים שפוטרו, כאשר בן הזוג עדיין משרת והן נושאות בפועל בנטל הטיפול בילדים.
3. השבת המענק החד פעמי לבת זוג שאינה עובדת, אינה עצמאית ואינה מקבלת דמי אבטלה, כפי שניתן בשנים קודמות.
4. יצירת מסלול ירוק, שקוף ומהיר לטיפול בבקשות של בנות זוג לשעבר.
5. התאמת מענקי הסיוע, לרבות מענקי קייטנות וטיפולים רגשיים, למציאות של משפחות פרודות וגרושות.
6. מתן מענה לנשים בהליכי פרידה שאינן רשומות עדיין כגרושות, אך נושאות בפועל באחריות לילדים.
7. הקמת אזור אישי נפרד לבנות זוג ובנות זוג לשעבר של משרתי מילואים, שבו ירוכזו כלל הזכויות, סטטוס הבקשות, המסמכים הנדרשים וערוצי הסיוע.
8. הטמעת חשיבה מגדרית ומשפחתית בכל מדיניות החירום של המדינה.

משפחות הלוחמים והמילואים, בנות הזוג ובנות הזוג לשעבר, מחזיקות את העורף כבר למעלה משנתיים וחצי. הן אינן נספח למאמץ המלחמתי, הן תנאי לקיומו. התאמת המדיניות למציאות חייחן אינה הטבה, אלא חובה בסיסית של המדינה כלפי מי שמאפשרות את המשך השירות.

בברכה,

אילנית סויבלמן, עו"ד
מנהלת הקו של אליס,
שדולת הנשים בישראל

רחלי סונגו, עו"ד
מנהלת קשרי ממשל
שדולת הנשים בישראל